

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Det handler derfor ikke kun om, hvordan vi kan få verden ind i vores børn og elever; det handler også – og måske først og fremmest – om, hvordan vi kan hjælpe vores børn og elever med at engagere sig i og således komme ind i verden.”**

Gert Biesta, Den smukke risiko i uddannelse og pædagogik

- Hvordan hjælper vores pædagogik børn og unge med at komme ind i verden?

**”Udsigten til at få en hel dags fravær kan afholde gymnasieelever fra at klimastrejke. Gymnasierne bør tage klimaansvar og godskrive fravær for de elever, der strejker for vores fælles fremtid.”**

Esther Michelsen Kjeldahl i Information

- Hvad er (grænserne for) skolens demokratiske opgave og ansvar?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Man kan ikke have en økonomisk vækst-filosofi som grundlag for folkeskolen og ud-dannelsen af lærere. Hvis vi ikke får andet, end hvad vi kan måle, ud af investeringer i skole og uddannelse, bliver vi fattigere.”**

Keld Skovmand, De ti bud til folkestyret i Folkeskolen efter læringsmålstyringen?

- Hvad bør være grundlag for skolen og uddannelse af lærere?
- Hvad vil vi gerne have ud af skolen?
- Hvad vil vi gerne have, at vores elever får ud af skolen?

**”Vi laver med vilje formuleringen omkring ro på gange-ne åbent, så der er plads til fortolkning, og så der også sker det i praksis, at eleverne fortolker det forskelligt. Så møder de hinanden og bliver udfordret på at skulle træffe nogle beslutninger på en eller anden måde. De må gerne slå sig lidt på hinanden.”**

Viceforstander, Højskole

- I hvor høj grad giver vi plads til sammenstød og dilemmaer hos os?
- Hvordan ser vi skolens rolle i forhold til at få de sociale relationer til at lykkes?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Jeg synes somme tider, at det er en smule overvældende, hvor meget vi rent faktisk skal deltage her. Vi skal altid tjekke ind med hinanden i forhold til beslutninger. Og det er en god ting, men nogle gange gør vi det meget. Hvis der er udfordringer, hvor vi gerne vil ændre noget, så tager vi det op i fællesskab.”**

Elev, højskole

- Hvad vil det sige at deltage i fællesskabet?
- Hvilke krav stiller vi til børn og unges deltagelse hos os?
- Er der grænser for, hvor meget børn og unge skal og bør deltage?

**”Et demokrati er mere end en styreform – det er primært en form for liv i forening med andre, en fælles kommunikeret erfaring.”**

John Dewey, Uddannelse og demokrati

- Hvordan ser vi skolens demokratiske dannelsesopgave?
- Hvad er skolens muligheder og begrænsninger?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”I årene omkring 1968 blev autoriteterne udfordret og langt hen ad vejen styret af ønsket om frigørelse. Det var let at være for frigørelse, vanskeligere at være imod. Autoritet blev slået i hartkorn med det at være autoritær.”**

Per Bjørn Foros & Arne Johan Vetlesen, *Angsten for opdragelse*

- Hvordan forstår vi voksenroller og autoriteter på vores skole?
- Hvordan arbejder vi med dem og hvordan ser “den gode autoritet” ud?

**”Børn ved godt, hvem der bliver hørt, og hvem der ikke bliver hørt. De ved, at man må være god til at sige de rette ting på det rette tidspunkt, hvis man skal være med til at bestemme.”**

Mari Pettersvold, lektor i pædagogik, Universitetet i Sørøst-Norge

- Hvem er “det demokratiske barn”/”den demokratiske unge” hos os?
- Hvordan sætter vi rammer for og stiller vi krav til “den demokratiske adfærd”?
- Er dannelse sidealer ekskluderende?



DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Gør forskellighed almindelig. Gør forskellighed normal. Lær hende ikke at tillægge forskellighed værdi. Og det er ikke, fordi hun ikke skal være fair eller sød, men bare fordi det er menneskeligt og praktisk. For forskellighed er en af verdens realiteter.”**

Chimamanda Ngozi Adichie, Brev til en nybagt forælder

- Hvordan arbejder vi med at gøre forskellighed normal hos os?
- Hvad har forskellighed med demokratisk dannelse at gøre?

**”Jeg tror, vi er ved at bygge et babelstårn af frisættelse, som virker kontraproduktivt lige nu. Vi er simpelthen blevet så frie. Altså, når selv biologiens grænser begynder at blive sat frie med kønsdebatten osv. Jeg tænker lidt, at vi skal gå den anden vej faktisk. Vi skal ritualisere meget mere. Vi skal invitere meget mindre ind i, og hellere give unge erfaringer med, hvad der sker, hvis de gør noget andet end det, de umiddelbart selv ville have valgt.”**

Forstander Efterskole

- Hvad beslutter vi som voksne, og hvad lader vi være op til børn og unge selv?
- Hvor går grænserne for, hvor fri pædagogikken kan være?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”I nutidens samfund kan individet kun overleve som kraftcentrum for modstand: Opdragelse må betyde opdragelse til at sige imod og stå imod.”**

Theodor Adorno, Erziehung zur Mündigkeit

- Hvad handler opdragelse og (ud)dannelse til demokrati om hos os?
- Skal skolen rumme modstand? Hvorfor/ Hvorfor ikke?
- Hvordan giver vores pædagogiske praksis (ikke) plads til modstand?

**”Når opdragelsen er tålmodig og konstant, når den ikke søger øjeblikkelig og åbenbar succes, men går langsomt frem i en veldefineret retning uden at lade sig aflede af ydre hændelser og tilfældige omstændigheder, da disponerer den over alle nødvendige midler til dybdepåvirkning af sindene”**

Émile Durkheim, Opdragelse, uddannelse og sociologi

- Hvordan forestiller vi os, at vi kan se betydningen af arbejdet med demokratisk deltagelse og dannelse?
- Hvad er tidsperspektivet?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

# **”Den sorte skole er som regel den bedste ramme for eleverne.”**

Alex Ahrendtsen i interview til skolemonitor.dk

- Hvad er gode rammer i skolen?
- Hvem definerer rammerne på vores skole?

# **”Hvis alt på en skole er demokratisk indrettet, er man ophørt med at være en skole!”**

I Demokratisk dannelse - Højskolen til debat

- Hvor går grænsen for, hvor meget eleverne kan få indflydelse på?
- Hvordan forholder vi os til elever, der udfordrer den magt vi som voksne og som skole besidder?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Elever bliver til som mennesker i skolen  
– en tilblivelse, der ikke blot får betydning i skolen men også udenfor skolen.”**

Laila Colding Lagermann, Ph.d. i pædagogisk psykologi

- Hvordan arbejder vi med relationer mellem eleverne og mellem lærer og elev?
- Hvordan arbejder vi med “det fælles” inden i og uden for skolen?

**”Hvis du går over mine grænser skal du vide  
at du tumler ind i mit private rum  
hvis jeg ikke får dig gjort det klart i tide  
vil du støde mod min hjertebom  
men min grænse den kan åbnes eller flyttes  
hvis du ser mig og min uro og du kan  
acceptere at min åbenhed beskyttes  
kan vi mødes i mit grænseland”**

Lars Lilholt (tekst), Nikolaj Busk (melodi), I mit grænseland, 223 i Højskolesangbogen

- Hvordan har vi politiske samtaler i skolen?
- Hvordan giver vi plads til holdningsforskelle og hvordan arbejder vi med uenighed, konflikt og grænser hos os?



DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Vi har en diskussion i lærergruppen om, hvordan den her generation egentlig engagerer sig. For det ser ikke ud til, at det sker gennem de kanaler, vi kender.”**

Lærer, højskole

**”Jeg vil rigtig gerne lave aktivisme på så rolig og konstruktiv en måde som muligt. Også fordi jeg ikke vil have et mærkat som én, der er vred.”**

Elev, højskole

- Hvordan kan skolen give liv til, at demokratisk deltagelse kan have og tage (ny) form?

**”Uddannelse involverer altid en risiko. Risikoen eksisterer, fordi uddannelse ikke handler om at fylde en spand, men om at tænde et bål. Risikoen eksisterer, fordi elever ikke skal betragtes som objekter, der skal formes og disciplineres, men som handlende og ansvarlige subjekter”**

Gert Biesta, Den smukke risiko i uddannelse og pædagogik

- Hvornår oplever vi, at (ud)dannelse involverer en risiko?
- Hvordan håndterer vi den?

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

DEMOKRATI  
& PÆDAGOGIK

**”Al ny begyndelse indeholder væsentlige farer for nye potentielt totalitære strukturer og farer for, at arven efter de eksisterende udformninger, interesser og magtstrukturer befæster det eksisterende i nye udformninger. De gode idéer skal passes ind i de forme, vi formår at gribe dem i, og dermed er de allerede blevet formet i den gamle forkerte form igen.”**

Mia Husted m.fl., Aktionsforskning – en grundbog

- Hvordan gentænker og nytænker vi skole og samfund hos os?
- Hvordan griber vi nye idéer?

**”I børn og unges demokratiske dannelse er det en afgørende læring, at de gennem deres meninger og handlinger får indflydelse på deres eget liv.”**

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Demokratisk dannelse i grundskoler og fritidstilbud (inspirationshæfte)

- Hvordan arbejder vi med at inddrage børn og unges meninger?
- Hvordan giver vores skole (ikke) plads til, at børn og unge har indflydelse på deres eget liv?

# DEMOKRATI & PÆDAGOGIK

**”Samfundet er ikke et produkt af staten, fællesskabet kan ikke regeres direkte af de oplystes idéer, og menneskene er ikke suveræne små enheder, som kan opbygges og dannes hver for sig.”**

Rune Lykkeberg, Vesten mod Vesten

- Hvad er vores skole et produkt af?
- Hvem definerer, leder og sætter grænser for skolens fællesskaber?